İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi
Journal of Economic Policy Researches,
JEPR 2025, 12 (2): 362–384

https://doi.org/10.26650/JEPR1696592

İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi
Journal of Economic Policy Researches

Başvuru | Submitted 10.05.2025
Revizyon Talebi | Revision Requested 27.05.2025
Son Revizyon | Last Revision Received 30.05.2025
Kabul | Accepted 08.06.2025

Araştırma Makalesi | Research Article

Açık Erişim | Open Access

Türkiye'de Enflasyonun Sosyoekonomik Yansımaları: Şans Oyunları Vergisi Perspektifinden Bir Analiz

Socioeconomic Reflections of Inflation in Türkiye: An Analysis from the Perspective of the Games of Chance Tax

Mehmet Öksüz [1]

[1] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Öz

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinde 2005–2024 dönemine ait çeyreklik veriler kullanılarak, enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişki ampirik olarak incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı, enflasyonist baskıların bireylerin ekonomik karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini ortaya koymak ve bu davranışsal yönelimin kamu maliyesine yansıyan vergisel boyutunu analiz etmektir. Literatürde, özellikle ekonomik kriz ve belirsizlik dönemlerinde bireylerin geleneksel gelir ve tasarruf yollarının dışına çıkarak kısa vadeli ve yüksek risk içeren kazanç arayışlarına yöneldiği sıklıkla ifade edilmektedir. Bu çerçevede, düşük gelirli grupların şans oyunlarına daha fazla eğilim gösterdiği, bu davranışın ise yalnızca bireylerin psikolojileriyle değil, aynı zamanda makroekonomik koşullarla şekillendiği vurgulanmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu eğilim şans oyunları vergisi üzerinden değerlendirilmiş; bu bağlamda, yapısal kırılmaların etkisini dikkate alabilen Fourier yaklaşımıyla genişletilmiş eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları, enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasında uzun dönemli, pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir eşbütünleşme ilişkisinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Fourier dönüşümüne dayalı bileşenlerin anlamlılığı, analiz dönemi boyunca yaşanan ekonomik dalgalanmaların bu ilişki üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Ek olarak, hata düzeltme modelinden elde edilen bulgular, kısa dönemli sapmaların zaman içinde dengelendiğini ve sistemin uzun dönemli denge düzeyine yöneldiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda elde edilen bulgular, enflasyonun bir makroekonomik gösterge olmanın ötesinde, bireylerin ekonomik davranış kalıplarını dönüştüren ve dolaylı yoldan kamu maliyesi üzerinde etkili olan çok boyutlu bir toplumsal dinamik olduğunu ortaya koymaktadır.

Abstract

This study empirically examines the long-term relationship between inflation and gambling tax revenues in the Turkish economy using quarterly data from the 2005–2024 period. The primary aim of this study is to reveal how inflationary pressures influence individuals' economic decision-making processes and to analyse the fiscal dimension of this behavioural tendency as reflected in public finance. The literature frequently notes that during times of economic crisis and uncertainty, individuals tend to move away from traditional income and savings mechanisms and instead seek short-term and high-risk earnings alternatives. Within this context, it is emphasised that low-income groups are more inclined to participate in games of chance and that such behaviour is shaped not only by individual psychological factors but also by broader macroeconomic conditions. In this study, the noted behavioural tendency is evaluated through gambling tax revenues; accordingly, a co-integration test extended by the Fourier approach—capable of capturing the effects of structural breaks—has been employed. The results of the analysis reveal a long-term, positive, and statistically significant co-integration relationship between inflation and gambling tax revenues. Furthermore, the statistical significance of the Fourier-based components indicates that the economic

Atıf | Citation: Öksüz, M. (2025). Türkiye'de enflasyonun sosyoekonomik yansımaları: Şans oyunları vergisi perspektifinden bir analiz. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi–Journal of Economic Policy Researches*, *12*(2), 362-384. https://doi.org/10.26650/JEPR1696592

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Öksüz, M.

Sorumlu Yazar | Corresponding author: Mehmet Öksüz moksuz@comu.edu.tr

fluctuations experienced during the analysis period played a decisive role in shaping this relationship. Additionally, findings obtained from the error correction model demonstrate that short-term deviations tend to stabilise over time and that the system moves towards its long-term equilibrium level. In this context, the findings show that inflation is not merely a macroeconomic indicator, but rather a multidimensional social dynamic that transforms individual economic behaviour patterns and exerts an indirect yet measurable influence on public finance.

Anahtar Kelimeler Enflasyon · Şans oyunları · Şans oyunları vergisi · Vergi gelirleri · Kesirli frekanslı Fourier ADL

Keywords Inflation · games of chance · games of chance tax · Tax revenues · Fractional frequency Fourier ADL

JEL Sınıflaması C22 · E31 · H24
JEL Classification C22 · E31 · H24

Extended Summary

Inflation, beyond being a fundamental macroeconomic indicator that signifies a sustained increase in the general price level, is a multidimensional phenomenon that directly influences individuals' economic behaviours, social expectations, and trust in public policies. During periods marked by economic instability, inflation not only leads to a decline in purchasing power but also pushes individuals away from traditional income and saving strategies, prompting them to seek alternative means of gain. In this context, participation in games of chance is perceived, particularly among low-income groups, as both a form of psychological gratification and a potential financial outlet. Understanding how this behavioural pattern evolves under conditions of economic uncertainty, along with its implications for public finance, constitutes an important area of research.

The primary aim of this study is to empirically analyse the long-term relationship between inflation and lottery tax revenues in the Turkish economy using quarterly data from 2005 to 2024. In this regard, the study seeks to reveal the impact of behavioural tendencies exhibited by individuals under inflationary pressures on lottery tax revenues, which constitute a component of public income. While there are various studies in the literature addressing this topic, most rely on conventional time series methods and often overlook structural breaks. In contrast, this study employs the Fractional Frequency Fourier ADL co-integration test, a method that integrates the effects of economic fluctuations into the model and accounts for structural breaks. This methodological choice aims to contribute significantly to the existing literature, enabling the derivation of more realistic and reliable results in an economy like Türkiye's, which has experienced multiple crisis periods over time.

The dataset used in the study comprises two key variables at a quarterly frequency, sourced from the Turkish Statistical Institute (TURKSTAT) and the General Directorate of Public Accounts. These are the seasonally adjusted and natural logarithm of the Consumer Price Index (ln_TUFE) and lottery tax revenues (SOV) as a share of GDP, also seasonally adjusted using the Tramo/Seats method. Before proceeding with the statistical analyses, the stationarity levels of the series were examined using the ADF unit root test. The results indicated that both series become stationary at first differences, meaning they are integrated of order one, I(1), thereby satisfying the prerequisites for co-integration analysis.

Following this, the Fractional Frequency Fourier ADL co-integration test was applied, and a long-term, positive, and statistically significant co-integration relationship between ln_TUFE and SOV was identified. The test statistic obtained (-4.205) fell below the 5% critical value of -4.020, leading to the rejection of the null hypothesis and confirming the existence of a co-integration relationship. Furthermore, the significance of the sine and cosine components related to the Fourier transformation shows that structural breaks and cyclical fluctuations during the analysis period play a decisive role in this relationship. This finding is important as it indicates that the cyclical instabilities of the Turkish economy can directly influence individual behaviour and, consequently, specific components of public revenue.

The error correction term's coefficient was estimated at -0.432 in the model examining the study's short-term dynamics and was found to be statistically significant at the 1% level. This coefficient indicates that approximately 43% of the deviations from the long-term equilibrium are corrected in the following period, implying a return to equilibrium in roughly 2.3 quarters.

Taken together, all findings show that inflation is not merely an economic indicator but also a dynamic that shapes individuals' economic behaviour with psychological and societal dimensions. The tendency to participate in games of chance emerges as an individual-level reflection of this dynamic and is mirrored in public finance through tax revenues. In this context, lottery tax revenues can be considered a significant indicator at the intersection of individual hope-seeking behaviour and macroeconomic pressures. Especially during times of economic uncertainty, increases in such indirect tax revenues reveal that individuals turn away from the economic system and resort to irrational but psychologically satisfying alternative strategies.

In conclusion, this study contributes to the literature both methodologically and theoretically by analysing the relationship between inflation and lottery tax revenues through a method that accounts for structural changes. Within this framework, we observe that socio-economic pressures created by inflation transform not only consumption and saving behaviours but also individuals' risk perceptions and their preferences as reflected in public finance. The findings underscore that maintaining economic stability, ensuring income distribution equity, and protecting social welfare are all critical in shaping behavioural responses. Therefore, it can be argued that macroeconomic policy designs should be grounded in a multilayered framework that goes beyond price stability to encompass societal cohesion and individual well-being.

Türkiye'de Enflasyonun Sosyoekonomik Yansımaları: Şans Oyunları Vergisi Perspektifinden Bir Analiz

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin kalıcı artışı sonucu paranın satın alma gücündeki azalma olarak tanımlanmakta ve literatürde, bu durumun temel nedenleri arasında para arzındaki artış (talep enflasyonu) ile mal ve hizmet arzındaki daralma öne çıkmaktadır. Enflasyonun düzeyi ise genellikle tüketici fiyat endeksi (TÜFE) ile ölçülmekte ve fiyat artışı, paranın reel değerini düşürerek tüketici algısını olumsuz etkilemektedir (Islam, 2022: 39). Geleneksel makroekonomik yaklaşım, enflasyonu ekonomik istikrarsızlığın bir yansıması olarak değerlendirse de güncel literatürde bu olgunun aynı zamanda siyasi ve toplumsal etkiler ürettiği yönünde güçlü bir görüş birliği bulunmaktadır (Stantcheva, 2024: 1). Bu çerçevede, enflasyonun yalnızca fiyatlar genel düzeyindeki değişimle sınırlı kalmadığı, aynı zamanda toplumsal bütünlük, sosyal eşitlik ve siyasal meşruiyet gibi alanları da doğrudan etkilediği ifade edilebilir. Benzer şekilde, Zijlstra (1975: 499-500) da enflasyonun seyrini üç temel aşamada inceleyerek bu sürecin yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda giderek derinleşen toplumsal etkiler yaratan bir dinamik taşıdığını vurgulamaktadır. İlk aşama olan sürünen enflasyon (creeping inflation), görece düşük oranlarda seyrettiği için toplum tarafından tolere edilebilmektedir. Ancak ikinci aşama olan yürüyen enflasyonda (marching inflation), fiyat artışları yaygınlaşmakta ve enflasyon beklentileri toplum genelinde normalleşmektedir. Üçüncü ve son aşama olan dörtnala enflasyonda (galloping inflation) ise enflasyon oranları %10'un üzerine çıkmakta; para birimine duyulan güven zedelenmekte, ekonomik ve sosyal istikrar ciddi şekilde tehdit altına girmektedir. Bu düzeyde enflasyonla mücadele, yalnızca teknik değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal anlamda yüksek düzeyde çaba gerektirmektedir.

Enflasyonun sosyoekonomik yapı üzerindeki etkileri, farklı sosyodemografik gruplar arasında asimetrik bir şekilde hissedilmektedir. Düşük gelirli hanehalkları, harcamalarının büyük bir bölümünü zorunlu ihtiyaçlara ayırdıkları için enflasyona karşı daha kırılgan bir yapı sergilemektedir. Buna karşın, yüksek gelirli gruplar tasarruf ve yatırım kapasitesine sahip olduklarından fiyat artışlarına karşı görece daha dirençli kalabilmektedir (Abdullayeva ve Zeynallı, 2025: 99). Bu durum, gelir grupları arasında refah farklarının derinleşmesine ve sosyal eşitsizliklerin artmasına neden olmaktadır. Zira, Harcourt (2001: 184) da ücretlilerin gelirlerinin büyük bir kısmını harcadığını, sermaye sahiplerinin ise gelirlerinin daha azını tüketime yönlendirdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda enflasyon, daha fazla harcama yapan ücretli kesimden, daha az

harcayan sermaye sahiplerine doğru bir gelir aktarımı işlevi görmektedir. Benzer şekilde, Zijlstra (1975: 503) enflasyonun özellikle sabit gelirli bireyler üzerinde orantısız bir yük oluşturduğunu; emekliler, düşük ücretliler ve kiracılar gibi grupların reel gelirlerinde yaşanan kayıpların yaşam standartlarını ciddi biçimde gerilettiğini ifade etmektedir. Bu durum, toplum genelinde haksızlığa uğrama algısını pekiştirmekte; beklentilerin boşa çıkması bireylerde hayal kırıklığı, güvensizlik ve öfke gibi duygusal tepkilere neden olmaktadır. Söz konusu duygular, sosyal uyumu zayıflatmakta ve kamusal otoritelere duyulan güvenin aşınmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla enflasyon, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal dokuyu etkileyen ve toplumsal bütünlüğü tehdit eden çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim yüksek enflasyon oranları ya da ekonomi yönetiminde benimsenen hatalı politikalar, bireylerin ekonomik sürdürülebilirlik beklentilerini zayıflatmakta ve onları geleneksel ekonomik yapılar dışında kalan alternatif stratejilere yönlendirmektedir (Brenner ve Brown, 2008: 120). Bu yönelim, davranışsal iktisat literatüründe belirsizlik altında karar alma süreçleriyle ilişkilendirilmekte ve bireylerin sınırlı rasyonalite ile hareket ettikleri varsayılmaktadır (Simon, 1955). Özellikle Kahneman ve Tversky (1979)'nin ortaya koyduğu beklenti teorisi, bireylerin kayıp riskinin yüksek olduğu dönemlerde kazanç olasılığı düşük dahi olsa daha riskli seçenekleri tercih etme eğiliminde olduklarını savunmaktadır. Enflasyonun yol açtığı ekonomik güvencesizlik, bireyleri kısa vadeli kazanç arayışına sevk ederken, karar alma davranışlarının da klasik rasyonalite varsayımlarından sapmasına neden olabilmektedir. Ayrıca rasyonel bekleyişler hipotezine (Muth, 1961) göre bireyler, geçmiş deneyimlerine ve mevcut bilgilere dayanarak gelecekteki ekonomik koşulları öngörmeye çalışmakta; yüksek ve kalıcı enflasyon beklentileri ise geleneksel gelir stratejilerinin yeterli olmayacağı inancını pekiştirerek alternatif finansal davranışlara zemin hazırlamaktadır. Bu doğrultuda, kayıt dışı faaliyetlere katılım, döviz ya da değerli metallere yönelme gibi davranışların yanı sıra, kolay ve hızlı gelir beklentisiyle şans oyunlarına yönelme de dikkat çeken bir eğilim olarak öne çıkmaktadır. Şans oyunları, kazanma ya da kaybetmenin oyuncunun bilgi, beceri ve dikkatinden ziyade büyük ölçüde tesadüfe bağlı olduğu oyunlar olarak tanımlanmaktadır. Bir oyunun sonucunun esasen tesadüf unsuru tarafından belirlendiği durumlarda şans oyunundan söz edilmektedir. Buna karşılık, oyunun sonucu ağırlıklı olarak oyuncunun bilgi ve becerisine dayanıyorsa, bu durumda bir beceri oyunundan bahsedilir. Bu çerçevede, spor müsabakaları ve at yarışları üzerine oynanan bahisler, piyangolar, rulet, poker, tombala ve zar oyunları gibi örnekler, yaygın biçimde şans oyunu kategorisinde değerlendirilmektedir. Her ne kadar bazı şans oyunlarında oyuncunun bilgi ve dikkati sınırlı düzeyde etkili olabilse de sonuçların belirlenmesinde talihe bağlılık devam ettiği sürece bu oyunlar şans oyunu niteliğini korumaktadır. Örneğin bir bahisçinin takımları ya da jokeyleri yakından takip etmesi, maç ya da yarış sonucunu belirleyici bir etkide bulunmamaktadır; sonuçlar yine büyük ölçüde öngörülemeyen unsurlara bağlıdır (Koca, 2020: 6-7).

Özellikle ekonomik belirsizliklerin derinleştiği dönemlerde, şans oyunları birçok birey için maddi sıkışıklığı aşma umuduyla başvurulan sembolik bir çıkış yolu niteliği kazanmakta; bu durum, bireylerin rasyonel ekonomik karar alma süreçlerinden uzaklaşarak daha yüksek risk içeren tercihlere yönelmelerine zemin hazırlamaktadır. Şans oyunlarına yönelim üzerinde yalnızca enflasyon değil, aynı zamanda işsizlik oranları, kişi başına düşen gelir düzeyi ve gelir dağılımındaki adaletsizlik gibi yapısal sosyoekonomik faktörlerin de belirleyici olabileceği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Nitekim Clark, Green ve Robertson (2004: 39-40), özellikle düşük gelirli bireylerin şans oyunlarına daha yatkın olduğu varsayımından hareketle, ekonomik koşulların kötüleşmesi (örneğin işsizlik oranlarındaki artış ya da enflasyonun yükselmesi) durumunda bu tür oyunlara olan yönelimin de artacağına dikkat çekmişlerdir. Diğer taraftan, Özcan ve Açıkalın (2015: 173) da bireylerin ekonomik sıkıntılar karşısındaki tepkilerinin, şans oyunlarına yönelmek biçiminde tezahür ettiğini ortaya koymuşlardır. Öte yandan, Zenker, Wagener ve Vollmer (2018: 582), şans oyunlarını bir eğlence ürünü olarak değerlendirmekte ve bu ürünlerin özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yoksul kesim tarafından daha fazla talep edildiğini belirtmektedirler. Bu çerçevede, ekonomik belirsizlik ortamı bireylerin geleceklerine

ilişkin beklentilerini zayıflatmakta ve onları umut arayışına yöneltmektedir. Belirsizliğin hâkim olduğu dönemlerde, bireyler mevcut gelirleriyle yaşamlarını sürdürebilme konusunda kaygı duymakta; bu durum, geleneksel ekonomik araçlarla çözüm üretemeyen bireyleri alternatif çıkış yolları aramaya sevk etmektedir. Diğer bir ifadeyle, şans oyunları yalnızca maddi kazanç elde etme aracı olarak değil, aynı zamanda ekonomik sıkışmışlık hâlinden kurtulma ve geleceğe dair umut inşa etme aracı olarak da görülebilmektedir.

Her ne kadar şans oyunları bireyler açısından ekonomik belirsizlikten kurtulma ve umut arayışını somutlaştıran bir araç olarak görülse de bu yönelimin toplum üzerindeki etkileri literatürde çok boyutlu biçimde ele alınmaktadır. Bir yandan sosyal eğlence aracı olduğu savunulurken, diğer yandan bireylerin mali yapısını zedeleyen ve psikososyal sorunlara yol açan bir risk unsuru olarak değerlendirilmektedir (Günay, 2024: 128). Olumlu etkiler bağlamında, Akee, Spilde ve Taylor (2015) şans oyunlarının bazı bireyler açısından mali bağımsızlık kazandırıcı etkiler yaratabileceğini ve sosyoekonomik gelişmeye katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Horváth ve Paap (2012), şans oyunlarının devlet gelirleri içerisindeki payının dikkate değer olduğunu vurgularken, Dadayan ve Ward (2009) özellikle ekonomik kriz dönemlerinde kamu bütçesini dengelemek amacıyla bu gelir kaleminden faydalanıldığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca Nichols ve Tosun (2017), belirli bölgelerde şans oyunlarının suç oranlarında düşüşle ilişkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Diğer taraftan, olumsuz etkiler açısından Davis ve ark. (2017) çalışmalarında, bireylerin kendilerine ya da çevrelerine zarar verdiklerini bilmelerine rağmen şans oyunu oynama davranışlarını sürdürdükleri ve bu durumun bireysel refahı tehdit eden bir bağımlılık örüntüsüne dönüştüğü belirtilmiştir. Bununla birlikte, Zenker ve ark. (2018) ise şans oyunlarının sorunlu olup olmadığını, harcama sıklığı ve düzeyine bağlamışlardır. Ara sıra oynanan şans oyunları zararsız görülse de düzenli ve yüksek miktarda yapılan kumar harcamalarının hanehalkı ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olabileceği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, şans oyunları literatürü iki kutuplu bir görünüm sergilemektedir. Bir yanda ekonomik katkılar ve potansiyel sosyal faydalar ön plana çıkarken, diğer yanda bireysel düzeydeki yıkıcı sonuçlar ve toplumsal maliyetler dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de 2005–2024 dönemine ait çeyreklik veriler kullanılarak, TÜFE ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişki ampirik olarak analiz edilmektedir. Çalışmanın temel amacı, enflasyonist baskıların bireylerin davranışsal eğilimleri üzerindeki etkisini mali yansımaları aracılığıyla ortaya koymaktır. Bu yönüyle çalışma, enflasyonun yalnızca fiyatlar genel seviyesindeki artışla sınırlı bir ekonomik gösterge değil, aynı zamanda sosyal beklentileri ve bireysel karar mekanizmalarını dönüştüren çok katmanlı bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Literatürde yer alan benzer çalışmalar geleneksel yöntemleri kullanmakta ve yapısal değişimleri göz ardı etmektedir. Oysa bu çalışmada, Fourier dönüşümüne dayalı sinüs ve kosinüs bileşenleri kullanılarak, ekonomik dalgalanmaların dönemsel etkileri modele dâhil edilmiş ve bu yönüyle yöntemsel açıdan literatüre özgün bir katkı sunulmuştur. Ayrıca, şans oyunları vergi gelirleri, bireylerin ekonomik belirsizlik dönemlerindeki yönelimlerinin kamu maliyesi üzerindeki dolaylı bir göstergesi olarak ele alınmakta; böylece bireysel davranış biçimleri ile makroekonomik göstergeler arasındaki etkileşim çok boyutlu biçimde incelenmektedir.

İzleyen bölümlerde, önce Türkiye'de enflasyon ve şans oyunları vergi gelirlerinin gelişimi ile enflasyonun bireyler ve toplum üzerindeki etkilerine ilişkin teorik ve ampirik bulgular değerlendirilmektedir. Ardından veri seti ve yöntem kısmında kullanılan değişkenler tanıtılmakta, Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi ve Fourier Granger nedensellik testinin uygulanma gerekçesi açıklanmaktadır. Sonraki bölümde, uzun ve kısa dönemli tahmin sonuçlarına dayalı ampirik bulgular sunulmakta; nihayetinde, elde edilen sonuçlar çerçevesinde politika önerileri geliştirilmektedir.

Türkiye'de Enflasyon ve Şans Oyunları Vergisi

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye, Osmanlı'dan devralınan borç yükü ve kalkınma ihtiyacı doğrultusunda sıkı bir para politikası benimsemiş; bu çerçevede, 1930 yılında kurulan Merkez Bankası fiyat istikrarını temel

hedef olarak belirlemiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı yıllarında artan kamu harcamaları ve üretimde yaşanan daralma, enflasyonist baskıları tetiklemiştir. 1950 sonrası dönemde kamu harcamalarındaki artış ve parasal genişleme, mevcut yapısal sorunlarla birleşerek enflasyonun kalıcı bir hâl almasına yol açmıştır. 1970'lerde yaşanan petrol krizleri ve dışa bağımlılık, 1980 yılında enflasyonun üç haneli seviyelere ulaşmasına neden olmuştur. 1980 sonrası dönemde serbest piyasa ekonomisine geçilmesine rağmen, kamu açıkları ve finansal kırılganlıklar nedeniyle enflasyon kontrol altına alınamamıştır. 2000 yılında uygulanan istikrar programı başarısızlıkla sonuçlanmış; 2001 krizi sonrasında Merkez Bankası'nın bağımsızlığı anayasal güvence altına alınmış ve enflasyon hedeflemesine dayalı yeni bir para politikası rejimi benimsenmiştir (Özkurt, 2020: 106-116). 2002-2005 yılları arasında uygulanan örtük enflasyon hedeflemesi döneminde, enflasyon oranlarının hedeflerin altında gerçekleşmesi politika başarısı olarak değerlendirilmiştir. Ancak 2006 yılında geçilen açık enflasyon hedeflemesi sürecinde bu başarı sürdürülememiş; hedeflerin tutturulmasında ciddi güçlükler yaşanmıştır. 2011 yılından itibaren uygulanan esnek enflasyon hedeflemesi çerçevesinde ise gerçekleşen enflasyon oranlarının, hedeflenen düzeylerin sürekli olarak üzerinde seyrettiği gözlemlenmektedir (Toy ve Yücesan, 2021: 62-63). Bu süreç, Türkiye'de enflasyonla mücadele politikalarının zaman içinde farklı araçlar ve yaklaşımlar üzerinden şekillendiğini, ancak yapısal sorunların kalıcı biçimde çözülemediği sürece uygulanan para politikalarının sınırlı başarılar dışında uzun vadeli istikrar sağlayamadığını ortaya koymaktadır.

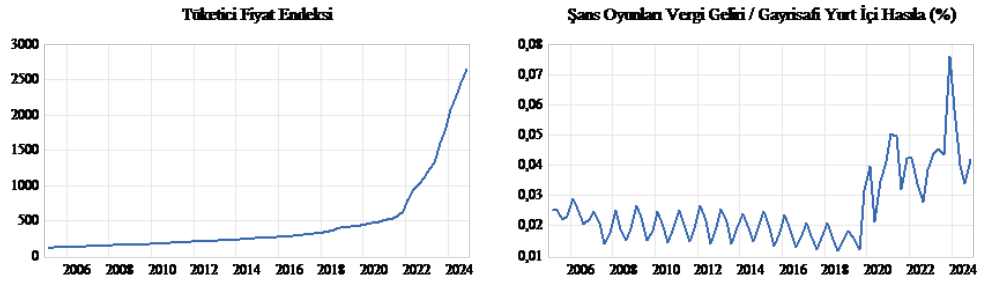
Enflasyonist baskıların toplumsal refah üzerindeki olumsuz etkilerinin arttığı dönemlerde, bireylerin ekonomik beklentilerini alternatif ve çoğu zaman spekülatif yollarla gerçekleştirme arayışına yöneldiği görülmektedir (bkz. Özcan ve Açıkalın, 2015; Belucio ve ark., 2019). Bu çerçevede, şans oyunları, özellikle makroekonomik istikrarsızlık dönemlerinde bireysel düzeyde bir kurtuluş umudu olarak öne çıkmakta ve bu oyunlara yönelimde belirgin artışlar yaşanmaktadır. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) tarafından hazırlanan Umudumuz Piyango adlı raporda Türkiye'de 2008 ekonomik krizi döneminde bireylerin şans oyunlarına yönelerek umut arayışına girdiğine, bu durumun da ciddi bir ekonomik hacim yarattığına işaret edilmiştir (İSMMMO, 2009: 293). Artan ilgiyle birlikte ekonomik hacmin kayda değer biçimde büyümesi, bu alanı rant üretimine açık hâle getirirken; denetim eksikliklerinden faydalanan fırsatçı aktörlerin kayıt dışı faaliyetlerde bulunarak bu sektördeki informel yapıları güçlendirdiği görülmektedir. Yasa dışı şans oyunları, yetkili kamu kurumlarından alınan izin veya lisans olmaksızın, kazanç amacıyla ve kâr-zarar ilişkisi talihe bağlı olarak icra edilen faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetler, bireysel düzeyde ekonomik kayıplara yol açmanın ötesinde, kamu maliyesinde vergi kaybı yaratmakta ve düzenleyici otoritelerin denetim kapasitesini zayıflatmaktadır. Türkiye'de yasa dışı şans oyunlarıyla mücadele, çok yönlü stratejiler ve çeşitli yasal araçlar çerçevesinde fiziki ve sanal ortamda gerçekleşmektedir. Fiziki uygulamalar arasında belirli bir bahis altyapısıyla veya tamamen bireysel organizasyonlarla yürütülen kumar ve bahis oyunları yer almaktadır. Sanal ortamda ise genellikle yurtdışından alınan lisanslarla, Türkiye'deki kullanıcılara yönelik hizmet sunan internet siteleri öne çıkmaktadır. Malta ve Curaçao gibi ülkeler, düşük vergi oranları ve kolay lisanslama süreçleri sayesinde bu siteler açısından elverişli bir faaliyet alanı sunmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren yasa dışı bahis sitelerinin büyük çoğunluğunun bu ülkelerden aldığı lisanslarla yurt dışı kaynaklı olduğu bilinmektedir. Yasa dışı şans oyunlarıyla mücadelede erişim engelleme ve ödeme sistemlerinin sınırlandırılması temel politika araçlarıdır. Erişim engelleme kapsamında DNS filtreleme ve IP kısıtlamaları gibi yöntemler kullanılmakta, ancak kullanıcıların bu engelleri teknik araçlarla aşabildiği gözlemlenmektedir. Ayrıca bahis sitelerinin farklı alan adları üzerinden yeniden faaliyet göstermesi, bu yöntemlerin etkinliğini sınırlamaktadır. Ödeme kanallarının kısıtlanması ise bankalar aracılığıyla yasa dışı sitelere para transferinin önlenmesini hedeflemekte, kredi kartı işlemleri ile tanımlı hesaplara yönelik havale/EFT işlemlerine müdahale edilmektedir. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (MPİ) faaliyet raporuna göre, 2006–2023 döneminde yasa dışı şans oyunlarına yönelik yapılan bildirimler ve uygulanan erişim engellemeleri, söz konusu faaliyet-

lerin ciddi bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu dönemde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)'na bildirilen toplam site sayısı 239.334'e ulaşmış, bunların 230.010'u erişime kapatılmıştır. Sadece 2023 yılında 160.273 siteye erişim engellenmesi, dijital mecralarda yasa dışı faaliyetlerin yoğunlaştığını göstermektedir (MPİ, 2024: 64-77).

Şans oyunları vergisi, Türkiye'de ilk kez 2004 yılında 5228 sayılı Kanun ile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu kapsamında düzenlenmiş; ardından 2007 yılında yürürlüğe giren 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile yeniden yapılandırılmıştır. Bu vergi türü, müşterek bahisler ile çeşitli şans oyunlarına ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır. Verginin konusunu; spor toto, spor loto, şans topu, sayısal loto gibi oyunlar ile at yarışlarına yönelik müşterek bahisler oluşturmaktadır. Bu kapsamda, vergilendirmeye tabi işlemler, bireylerin söz konusu şans oyunlarına veya yarışmalara katılımı ile ortaya çıkmaktadır. Şans oyunları vergisinin mükellefleri, bu oyunları düzenleme yetkisine sahip olan kurumlardır. Hâlihazırda bu yetki, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Milli Piyango İdaresi ve Türkiye Jokey Kulübü gibi kurumlara verilmiştir. Verginin matrahı, düzenlenen her türlü şans oyunundan elde edilen hasılat tutarıdır. Diğer taraftan, söz konusu vergi türü, özel iletişim vergisinde olduğu gibi, katma değer vergisi matrahına dahil edilmemektedir. Vergilendirme sürecinde öncelikle katma değer vergisi tahsil edilmekte, ardından aynı matrah üzerinden şans oyunları vergisi hesaplanmaktadır (Öner, 2023: 270-271). Şans oyunları vergisinin oranları, oyunun türüne göre farklılık göstermektedir. Buna göre, spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde vergi oranı %10, at yarışlarında %14 ve diğer şans oyunlarında ise %20 olarak belirlenmiştir (7347 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı).

Şekil 1

Değişkenlere Ait Zaman Yolu

Şekil 1'de 2005–2024 dönemine ait çeyreklik TÜFE ve şans oyunları vergi gelirlerinin nominal gayrisafi yurt içi hasılaya (GSYH) oranı birlikte yer almaktadır. İlk olarak Türkiye'de TÜFE'nin gelişimi incelendiğinde, genel olarak kesintisiz ve hızlanan bir artış eğilimi sergilediği görülmektedir. Bu durum, Türkiye ekonomisinin uzun dönemli enflasyonist yapısını yansıtan temel göstergelerden biri olarak değerlendirilmektedir. 2005–2017 dönemi incelendiğinde, TÜFE'nin yıllar içinde kademeli ancak görece daha ılımlı bir artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Ancak 2018 sonrasında belirginleşen ekonomik kırılganlıklarla birlikte TÜFE'deki artış hız kazanmış, 2020 yılı itibarıyla ise hem küresel salgının etkileri hem de içsel makroekonomik dengesizlikler nedeniyle enflasyonist baskılar daha da yoğunlaşmıştır. Özellikle 2021 sonrasında TÜFE'de kayda değer sıçramalar meydana gelmiştir. İkinci olarak, Türkiye'de şans oyunları vergi gelirlerinin nominal GSYH'ye oranının gelişimi incelendiğinde, genel olarak %0,01 ile %0,05 aralığında seyrettiği; bazı çeyreklerde bu oranın %0,06 ve üzeri değerlere ulaştığı gözlemlenmektedir. 2005–2019 arası dönemde oran, çoğunlukla %0,01–%0,03 düzeyinde kalmıştır. 2020 yılı itibarıyla bu oranlarda belirgin bir artış gözlemlenmiş, 2021'in ilk iki çeyreğinde %0,05 seviyesine ulaşılmıştır. 2023 dördüncü çeyreğinde %0,08 ile dönemsel en yüksek değer kaydedilmiştir. 2024 yılı boyunca oranlarda dalgalanma yaşanmış, ilk çeyrekte %0,06'ya yükselen oran, yılın son çeyreğinde %0,04 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ancak bu artış eğilimi, sektörün yalnızca yasal faaliyetlerinden elde edilen gelirlerle sınırlı olup, yasa dışı şans oyunlarının giderek yaygınlaşması kamu maliyesi

açısından önemli bir risk unsuru oluşturmaktadır. MPİ (2024: 77) faaliyet raporunda da belirtildiği üzere, dijital mecralarda hızla çoğalan yasa dışı platformlar, yasal düzenlemeler dışında kalan önemli bir ekonomik hacmi kontrol etmekte; bu durum da kayıt dışı gelirlerin artmasına ve vergi tabanının daralmasına yol açmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, TÜFE'nin artışına eşlik eden şans oyunları vergi gelirlerinin nominal GSYH içindeki oranında da dönemsel dalgalanmalara rağmen yukarı yönlü bir eğilim gözlemlenmektedir. Her iki serinin zamanla istikrarlı biçimde yükselmesi, hem fiyatlar genel seviyesindeki kalıcı artışı hem de bireylerin gelir kayıpları karşısında alternatif arayışlara yönelme eğilimini yansıtmaktadır.

Literatür Taraması

Enflasyon, ekonomik bir gösterge olmanın ötesinde, toplumun tüm katmanlarını etkileyen çok boyutlu bir olgudur. Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artışın yol açtığı reel gelir kayıpları, tüketim davranışlarındaki değişimler, sosyal refah kayıpları ve psikolojik baskılar, enflasyonun sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve kurumsal sonuçlar doğurduğuna işaret etmektedir. Bu alandaki literatürde, farklı dönemlerde ve coğrafyalarda yürütülen çalışmalar aracılığıyla enflasyonun toplumsal yaşama etkileri çeşitli boyutlarıyla incelenmiştir. Bu çalışmalar, enflasyonun çok katmanlı yapısını daha net kavrayabilmek ve politika yapıcılara yol gösterici değerlendirme sunabilmek amacıyla dört ana tematik başlık altında sınıflandırılmıştır: (i) Hanehalkı düzeyinde ekonomik etkiler, (ii) Bireysel ve psikolojik etkiler, (iii) Toplumsal etkiler ve sosyal uyum, (iv) Kurumsal ve politik yanıtlar. Bu sınıflandırma, enflasyonun farklı düzlemlerde (mikro ve makro) doğurduğu sosyoekonomik etkilerin daha açık biçimde ortaya konulmasını sağlamaktadır.

Enflasyonun hanehalkı düzeyindeki etkileri; gelirlerinin reel olarak erimesi, zorunlu harcamalarının artması ve yaşam standartlarının düşmesi gibi doğrudan sonuçlar üzerinden literatürde kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bu çalışmalar, özellikle düşük gelirli, sabit gelire bağımlı ve sosyal güvenceden yoksun hanelerin, fiyat artışlarından orantısız biçimde olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Budd ve Seiders (1971) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ABD'de 1958–1969 dönemine ilişkin fiyat artışlarının farklı gelir ve varlık düzeylerine sahip hanehalkları üzerindeki reel etkileri, mikro düzeyde simülasyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, düşük net servete sahip grupların enflasyondan daha fazla zarar gördüğünü; buna karşın portföylerinde enflasyona dayanıklı varlıklara (örneğin gayrimenkul, hisse senedi) sahip yüksek gelirli grupların bu olumsuz etkilerden görece daha az etkilendiğini ortaya koymuştur.

Benzer biçimde Torda (1972), sabit gelirli yaşlı bireylerin ekonomik refah düzeylerindeki değişimi incelemiş; 1960–1971 dönemine odaklanan çalışmada, sosyal güvenlik yardımlarının reel gelir üzerindeki olumlu etkisinin sınırlı kaldığı, özellikle sağlık ve emlak giderlerindeki artışların sabit gelirli yaşlı hanelerin yaşam koşullarını olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

Hollister ve Palmer (1969) ise, ABD'de 1950'li yıllardan itibaren başlayan enflasyonist dönemlerin düşük gelirli haneler üzerindeki etkilerini analiz etmiş; bu bağlamda özellikle istihdamı önceleyen politika tercihlerinin yoksullukla mücadelede daha etkili olabileceğini savunmuşlardır. Çalışmada enflasyonla mücadele amacıyla uygulanan ancak işsizliği artıran politikaların yoksul kesimler açısından daha yıkıcı sonuçlar doğurduğu ifade edilmiştir.

Güncel bir bağlamda Hirsch, Plunkett ve Beckhelling (2011), Birleşik Krallık'ta 2008–2009 döneminde düşük ve orta gelirli hanehalklarının karşı karşıya kaldığı yaşam maliyeti baskılarını, Asgari Gelir Standardı (Minimum Income Standard) yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Gıda, enerji ve konut gibi temel ihtiyaç kalemlerinde yaşanan fiyat artışlarının, resmi enflasyon oranlarının çok üzerinde bir mali yük oluşturduğu ve devlet yardımlarının bu baskıyı telafi etmekte yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Benzer şekilde, Anafo ve Naatu (2014) tarafından Gana'da yürütülen bir çalışmada, 2010–2013 döneminde enflasyonun düşük gelirli hanelerde öğün sıklığı ve kalitesinde düşüşe, sağlık harcamalarında artışa ve

tasarruf olanaklarında daralmaya neden olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada, yaşam maliyeti artışının, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sosyal refah üzerinde de çok boyutlu etkiler yarattığı vurgulanmıştır.

Avrupa Birliği ülkelerinde yürütülen çeşitli çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Caisl, Hermida, Levy ve Menyhért (2023), COVID-19 sonrası dönemde artan enflasyonun hanehalkı üzerindeki etkilerini analiz etmiş ve özellikle düşük gelirli grupların, zorunlu harcamaların yüksek payı nedeniyle resmi enflasyonun üzerinde bir maliyet baskısıyla karşılaştığını göstermişlerdir. Menyhért (2023) ise, gelir destekleri olmaksızın yoksulluk oranlarında ciddi artış yaşanacağını hesaplamış; yaşam maliyeti enflasyonunun, ortalama enflasyon oranının çok üzerinde seyrettiğini tespit etmiştir.

Ahmad (2024) ile Abdullayeva ve Zeynallı (2025) tarafından Pakistan ve Azerbaycan bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar da benzer bir sonuca ulaşmıştır. Her iki çalışmada da nominal gelirlerdeki artışın, enflasyon karşısında reel olarak aşındığı; tüketim harcamalarının artış hızı nedeniyle tasarruf eğilimlerinin zayıfladığı ve bu durumun sosyal güvenlik sistemlerini kırılgan hâle getirdiği belirtilmiştir.

Ghosh (2023) ise, enflasyonun nedenlerini ve sonuçlarını yapısal bir çerçevede ele alarak, gelişmekte olan ülkelerde tedarik zinciri sorunları, spekülatif fiyat davranışları ve oligopol piyasa yapılarının fiyat artışlarını hızlandırdığına dikkat çekmiştir. Bu çerçevede enflasyonun yalnızca ekonomik bir sorun değil, toplumsal eşitsizlikleri derinleştiren bir dinamik olduğu savunulmuştur.

Bu çalışmalar, enflasyonun hanehalkı düzeyinde yarattığı etkilerin gelir düzeyine, tüketim kalıplarına ve sosyal koruma mekanizmalarının gücüne bağlı olarak farklılaştığını; düşük gelirli grupların bu süreçte daha kırılgan konumda olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Enflasyonun bireyler üzerindeki etkileri yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda bireylerin psikolojik durumu, sosyal ilişkileri ve öznel refah algıları üzerinde de derin izler bırakmaktadır. Belirsizlik, geçim kaygısı ve temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan zorluklar, özellikle düşük gelirli bireylerde çok boyutlu duygusal ve davranışsal sorunlara yol açmaktadır. Bu çerçevede, enflasyonun psikososyal etkilerini ele alan çalışmalar, bireyin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda duygusal ve toplumsal varlık olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Naz, Chaudhry, Hussain, Khan ve Daraz (2011) tarafından Pakistan'ın Khyber Pakhtunkhwa bölgesinde gerçekleştirilen çalışmada, enflasyonun düşük gelirli bireyler üzerindeki sosyoekonomik ve psikolojik etkileri analiz edilmiştir. Anket yöntemiyle elde edilen veriler, temel ihtiyaçların karşılanamamasının bireylerde işsizlik, borçlanma, sosyal ilişkilerde zayıflama ve psikolojik bozulmalar gibi çok yönlü sorunlara yol açtığını göstermektedir. Çalışmada, depresyon, kaygı, umutsuzluk ve hatta intihar düşüncesi gibi olumsuz psikolojik durumların yaygın olduğu; aynı zamanda aile içi çatışmaların da arttığı belirtilmiştir.

Benzer şekilde, Abel (2016) hiperenflasyon dönemlerinin bireylerde yarattığı psikolojik ve davranışsal bozulmaları tarihsel bağlamda ele almıştır. Zimbabve örneğine dayanan analizde, paranın işlevini yitirmesinin bireylerin güven duygusunu, toplumsal normlara bağlılığını ve kurumsal aidiyet hissini zayıflattığı ifade edilmiştir. Söz konusu dönemlerde etik dışı davranışların yaygınlaştığı, toplumsal bağların gevşediği ve bireysel düzeyde sosyal çözülmenin hızlandığı vurgulanmıştır.

Khan (2024) tarafından Nepal'de gerçekleştirilen çalışmada, 2015 depremi ve COVID-19 pandemisi sonrası dönemde artan enflasyonun özellikle çocuklar üzerindeki psikolojik etkileri analiz edilmiştir. Bulgular, düşük gelirli ailelerde büyüyen çocukların kaygı, saldırganlık, depresyon ve antisosyal davranış biçimlerine yöneldiğini; ebeveynlerin ekonomik baskılar nedeniyle çocuklarına ayırabildiği zamanın azalmasının aile içi ilişkilerde zayıflamaya ve duygusal ihmal riskine yol açtığını ortaya koymuştur. Ayrıca zihinsel sağlık sorunlarının kültürel damgalamalar nedeniyle görünürlük kazanamadığı ve tedaviye erişimin sınırlı kaldığı vurgulanmıştır.

Bir diğer çalışmada ise Ahmad (2024), yüksek enflasyonun bireylerde yarattığı psikolojik baskıları ve toplumsal gerilimleri nitel yöntemle değerlendirmiştir. Enflasyonun yalnızca bireysel stres seviyesini yükseltmekle kalmadığı; aynı zamanda sosyal güvensizlik, çaresizlik hissi ve aidiyet duygusunda zayıflama gibi sonuçlara yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca, sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetlerine erişimde yaşanan aksamaların bireylerin toplumsal dışlanma hissini derinleştirdiği ifade edilmiştir.

Stantcheva (2024) tarafından ABD bağlamında gerçekleştirilen çalışmada ise, enflasyonun bireyler üzerindeki algısal ve duygusal etkileri ampirik veriler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Farklı sosyoekonomik gruplara uygulanan anketler aracılığıyla, enflasyonun bireylerde yarattığı ekonomik adaletsizlik hissi, öfke, güvensizlik ve umutsuzluk gibi duygusal tepkiler ölçülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu, enflasyon dönemlerinde yüksek gelirli bireylerin daha avantajlı olduğuna inandığını belirtmiş; bu durumun, kurumlara ve ekonomik sisteme duyulan güveni zayıflattığı ortaya konmuştur.

Bu çalışmalar, enflasyonun bireylerin yalnızca alım gücünü değil, aynı zamanda öznel refah düzeyini, duygusal istikrarını ve toplumsal aidiyet hissini zedelediğini göstermektedir. Özellikle kırılgan gruplarda gözlemlenen bu etkiler, uzun vadede sosyal dışlanma, toplumsal uyumsuzluk ve psikolojik yoksunluk biçiminde tezahür etmektedir. Dolayısıyla enflasyonun sosyal etkilerinin değerlendirilmesinde psikolojik boyutun ihmal edilmemesi ve ruh sağlığı politikalarının sosyal koruma çerçevesine entegre edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Enflasyonun yarattığı ekonomik baskılar, yalnızca bireylerin ya da hanehalklarının refah düzeyini değil; aynı zamanda toplumsal ilişkilerin niteliğini, sosyal güven duygusunu ve kolektif yaşamın istikrarını da etkilemektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar, enflasyonun sosyal çözülme eğilimlerine zemin hazırlayabileceğini ve toplumsal uyum mekanizmalarını zayıflatabileceğini göstermektedir. Örneğin, Cafrı Açcı ve Çuhadar (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, enflasyonun sosyal düzeydeki yansımalarından biri olan suç oranları ile sefalet endeksi (enflasyon + işsizlik) arasındaki ilişki incelenmiştir. Brezilya, Hindistan, Endonezya, Güney Afrika ve Türkiye örneklemine dayanan araştırmada, sefalet endeksindeki artışın suç oranlarını da artırdığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, makroekonomik baskıların yalnızca bireysel refahı değil, toplumsal istikrarı da tehdit eden bir unsur hâline gelebildiğini ortaya koymaktadır.

Buheji (2022) ise küresel ölçekte artan enflasyonun sosyal yardım mekanizmaları üzerindeki etkilerini analiz etmiş; pandemiden önce elde edilen sosyal refah kazanımlarının büyük ölçüde geriye gittiğini belirtmiştir. Kadınlar, gençler ve kayıt dışı çalışanlar gibi grupların hem iş gücü piyasasından hem de sosyal yardımlardan dışlandığı ifade edilmiştir. Bu durum, ekonomik güvencesizliğin toplumsal dışlanma riskini artırarak sosyal kapsayıcılığı zayıflattığına işaret etmektedir.

Benzer biçimde Béland, Cantillon, Greve, Hick ve Moreira (2024), 1970'ler petrol krizi, 2008 küresel finansal kriz ve COVID-19 pandemisi gibi üç büyük kriz döneminde refah devletlerinin sosyal politika tepkilerini tarihsel karşılaştırmalar üzerinden incelemişlerdir. Çalışmada, düşük gelirli grupların her üç kriz döneminde de enflasyonist baskılardan orantısız biçimde etkilendiği; ancak bu etkilere karşı geliştirilen politika araçlarının ülkelere ve dönemlere göre farklılık gösterdiği vurgulanmıştır. Vergi dilimi güncellemeleri ve doğrudan transferler gibi uygulamaların sosyal bütünlüğü korumada sınırlı düzeyde etkili olabildiği, kurumsal kapasitenin belirleyici bir unsur olduğu belirtilmiştir.

Ghosh (2023) ise, gelişmekte olan ülkelerde artan enflasyonun yalnızca ekonomik eşitsizlikleri değil, aynı zamanda sosyal kırılganlıkları da derinleştirdiğini savunmuştur. Tedarik zinciri bozulmaları, spekülatif fiyat davranışları ve piyasa yoğunlaşması gibi yapısal nedenlerin, sosyal güven duygusunu zedelediği ve kolektif refah algısını aşındırdığı ifade edilmiştir.

Bu çalışmalar, enflasyonun toplumun genel yapısı üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Ekonomik güvencesizliğin yaygınlaşması, yalnızca maddi refahın değil, aynı zamanda sosyal

bütünlüğün ve kolektif dayanışmanın da zayıflamasına neden olmaktadır. Enflasyonun yarattığı toplumsal çözülme dinamikleri, güven kaybı, sosyal dışlanma ve etik dışı davranışların yaygınlaşması gibi çok katmanlı etkilerle toplumsal uyumu tehdit etmektedir. Bu çerçevede, ekonomik istikrarın yalnızca bireysel refah açısından değil, sosyal düzenin sürdürülebilirliği bakımından da kritik bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır

Enflasyonun sosyal etkilerinin sınırlandırılması, büyük ölçüde kamu kurumlarının uyguladığı sosyal politika müdahalelerinin kapsamı, zamanlaması ve etkinliğine bağlıdır. Bu bağlamda literatürde, kriz dönemlerinde uygulanan sosyal yardımların, gelir desteklerinin ve kurumsal düzenlemelerin etkilerini değerlendiren çalışmalar, sosyal devletin enflasyon karşısındaki tepki kapasitesini ortaya koymaktadır. Örneğin, Bhaskar, Ahmed ve Shariff (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2007–2008 küresel gıda krizinin ardından Bangladeş, Hindistan, Pakistan ve Vietnam'da uygulanan sosyal koruma stratejileri karşılaştırmalı biçimde analiz edilmiştir. Çalışmada, gıda fiyatlarındaki ani artışların düşük gelirli gruplarda çocuk işçiliği, yetersiz beslenme ve sağlık sorunları gibi çok yönlü olumsuzluklara neden olduğu vurgulanmıştır. Daha kurumsallaşmış sosyal güvenlik altyapılarına sahip ülkelerde müdahalelerin görece daha hızlı ve etkili olduğu; buna karşılık yapısal kapasite eksikliği yaşayan ülkelerde ise politika sonuçlarının sınırlı kaldığı belirtilmiştir.

Benzer şekilde Buheji (2022), COVID-19 pandemisi ve Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası hızla artan küresel enflasyonun sosyal yardım sistemleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, mevcut sosyal destek mekanizmalarının hem kapsam hem de ölçek açısından yetersiz kaldığı; kadınlar, gençler ve kayıt dışı çalışanlar gibi grupların sistem dışında kaldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, klasik yardım modellerinin ötesine geçilerek toplum temelli ve kapasite geliştirici yaklaşımların geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Béland ve ark. (2024) ise, gelişmiş sanayi ülkelerinde enflasyon dönemlerinde verilen sosyal politika tepkilerini tarihsel karşılaştırmalarla değerlendirmişlerdir. 1970'ler petrol krizi, 2008 küresel finansal kriz ve COVID-19 sonrası döneme odaklanan çalışmada, düşük gelirli grupların her üç dönemde de orantısız biçimde olumsuz etkilendiği ortaya konulmuştur. Vergi dilimi güncellemeleri, transfer ödemeleri ve sosyal yardım artışları gibi araçların etkisinin ülkeden ülkeye değiştiği; bu farkın büyük ölçüde kurumsal kapasite, siyasal irade ve yönetişim kalitesi ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca sosyal politikaların sadece Batı ülkeleri perspektifiyle değil, Küresel Güney bağlamında da yeniden düşünülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Enflasyonun yalnızca sosyal yardımlar ve gelir transferleri ile sınırlı olmayan bir başka yönü de kurumsal şeffaflık ve muhasebe sistemleri üzerindeki etkileridir. Brabete ve Goagără (2022) tarafından yürütülen çalışmada, yüksek enflasyon dönemlerinde muhasebe bilgilerinin güvenilirliğinin zayıfladığı ve bu durumun finansal raporlamanın açıklayıcılığını azalttığı belirtilmiştir. Tarihi maliyet esasına dayalı muhasebe uygulamalarının, yüksek enflasyon koşullarında varlık ve borç kalemlerini doğru biçimde yansıtamadığı; bunun da yatırımcı kararlarından kamu kaynaklarının yönetimine kadar birçok alanda bilgi asimetrisine yol açtığı savunulmuştur. Çalışmada, enflasyona duyarlı muhasebe sistemlerinin geliştirilmesinin, kamusal denetim ve şeffaflık açısından kritik bir ihtiyaç olduğu ileri sürülmüştür.

Bu tematik başlık altında değerlendirilen çalışmalar, enflasyonun yalnızca bireyler ya da hanehalkları düzeyinde değil, aynı zamanda kurumsal sistemler ve kamu politikaları düzeyinde de yapısal sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal koruma mekanizmalarının etkinliği, yalnızca teknik ve idari kapasiteyle değil; aynı zamanda hedefleme doğruluğu, krizlere karşı esneklik ve toplumsal kapsayıcılık gibi faktörlerle de yakından ilişkilidir. Bu nedenle enflasyonla mücadele sürecinde sosyal politikaların yeniden düşünülmesi ve çok katmanlı, bağlama duyarlı çözümler geliştirilmesi gerekmektedir

Enflasyonun bireylerde yarattığı ekonomik güvencesizlik, umut kaybı ve geçim baskısı, bazı durumlarda geleneksel gelir yolları dışında alternatif beklenti alanlarına yönelme davranışını tetiklemektedir.

Bu davranış biçimlerinden biri olan şans oyunlarına yönelim, özellikle ekonomik kırılganlıkların belirginleştiği dönemlerde artış göstermekte ve bireylerin irrasyonel fakat psikolojik olarak telafi edici nitelikteki arayışlarının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Işığıçok (2003) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye'de Milli Piyango İdaresi tarafından düzenlenen şans oyunlarına ilişkin bireylerin görüş ve beklentileri analiz edilmiştir. Bursa ilinde 1520 kişiyle yürütülen ankete dayanan çalışmada, katılımcıların %83,6'sının şans oyunlarına yönelimin gelir dağılımındaki adaletsizlikle ilişkili olduğunu düşündüğü; %68,9'unun ise büyük ikramiye kazanması hâlinde yaşamında köklü değişiklikler yapacağını belirttiği ortaya konulmuştur. Bu bulgular, ekonomik memnuniyetsizlik düzeyinin yüksek olduğu kesimlerde şans oyunlarının bir çıkış stratejisi olarak benimsendiğini göstermektedir.

Sağır ve Çabuk (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, bireylerin şans oyunlarına yönelme nedenleri hem sosyopsikolojik hem de sosyoekonomik temeller üzerinden değerlendirilmiştir. Sakarya ilinde 600 katılımcıyla yürütülen çalışmada, bireylerin yaşam kalitesindeki düşüşlerin kısa yoldan zengin olma arzusunu tetiklediği ve bu arzunun ekonomik kriz dönemlerinde daha belirgin hâle geldiği tespit edilmiştir. Çalışmada, ekonomik baskının rasyonel olmayan beklentileri güçlendirdiği ve şans oyunlarına olan ilgiyi bir tür psikolojik denge mekanizması olarak pekiştirdiği ifade edilmiştir.

Özcan ve Açıkalın (2015) tarafından yürütülen çalışmada ise, Türkiye'de 2005–2013 dönemine ait şans oyunu hasılatları ile enflasyon, işsizlik ve faiz oranları gibi makroekonomik göstergeler arasındaki ilişkiler Johansen eşbütünleşme ve Granger nedensellik testi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Bulgular, ekonomik performansın zayıfladığı dönemlerde şans oyunlarına yönelimin arttığını göstermiştir. Bu yönelim, bireylerin kriz zamanlarında psikolojik tatmin ve geleceğe dair umut arayışıyla ekonomik rasyonalite dışı davranış kalıplarına yönelebildiğini ortaya koymaktadır.

Akinkunmi (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Nijerya'nın Lagos Eyaleti'nde Ocak 2010–Haziran 2016 dönemine ait aylık veriler kullanılarak piyango gelirlerini etkileyen ekonomik ve ekonomik olmayan faktörler ARDL yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmada, reel GSYH ve enflasyon oranının uzun vadede piyango gelirlerini anlamlı şekilde etkilediği, kısa vadede ise yalnızca geçmiş dönem piyango gelirleri ile mevsimsellik etkilerinin belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Mevsimsellik etkileri, futbol sezonu, Noel dönemi ve Ramazan ayı şeklinde ayrıştırılmış; özellikle Noel döneminin piyango gelirlerini kısa vadede önemli ölçüde artırdığı görülmüştür. Ayrıca, piyango gelirlerinde gözlemlenen dengesizliklerin yaklaşık iki ay sürebildiği ve gelirlerin uzun dönem denge seviyesine yüzde 51'lik bir hızla geri döndüğü belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, kamu maliyesi ve gelir idaresi açısından piyango gelirlerinin öngörülebilirliğini artırmaya yönelik politika geliştirme sürecine yönelik anlamlı çıkarımlar sağlamaktadır.

Benzer bir yaklaşımla Belucio, Fuinhas, Antunes, Sá ve Mota (2019), ABD'de gelir düzeyi, sefalet endeksi, elektrik tüketimi ve nüfus artışı gibi değişkenlerin kumar harcamaları üzerindeki etkilerini ARDL modeli ile incelemiştir. 1965–2016 dönemine ait zaman serisi verilerine dayanan analizde, sefalet endeksinin uzun vadede kumar harcamalarını artırdığı; elektrik tüketiminin ise dijital kumar platformlarının yaygınlaşmasına bağlı olarak bu davranışları yapısal olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Bonaparte, Korniotis, Kumar ve Murren Vosse (2024) tarafından yürütülen çalışmada, yüksek enflasyon dönemlerinde yatırımcı davranışlarında meydana gelen değişimlerin finansal piyasalarda piyango tipi yatırımlara olan talep üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışma, enflasyonun yatırımcıların risk algısını sistematik biçimde etkileyerek, spekülatif ve kumar eğilimi taşıyan varlıklara yönelimi artırabileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu çerçevede, enflasyon karşısında satın alma gücünde yaşanan erimenin bireylerde yoksullaşma hissi yarattığı ve bunun da riskten kaçınma davranışını azaltarak yüksek getirili olasılıkları barındıran piyango benzeri yatırımlara olan ilgiyi artırdığı ortaya konmuştur. Ampirik bulgular, yüksek enflasyon dönemlerinde piyango tipi hisse senetlerinin aşırı değerlenme eğilimi gösterdiğini ve

bu nedenle gelecekte daha düşük getiriler sağladığını göstermiştir. Bu negatif ilişki özellikle enflasyona karşı duyarlılığı yüksek, arbitraj olanaklarının sınırlı olduğu ve bireysel yatırımcı işlemlerinin yoğun olduğu şirket hisselerinde daha güçlü biçimde gözlemlenmiştir. Çalışma, yatırımcıların enflasyon dönemlerinde sergilediği bu davranışsal dönüşümün piyasa getirileri üzerinde öngörülebilir desenler oluşturduğunu vurgulamakta ve enflasyonun varlık fiyatlarını şans oyunları kanalı üzerinden etkilediğine dair önemli kanıtlar sunmaktadır.

Bu çalışmaların ortak bulguları, ekonomik belirsizlik dönemlerinde şans oyunlarının bireyler için bir tür telafi edici mekanizma hâline geldiğini göstermektedir. Enflasyon, işsizlik ve gelir adaletsizliği gibi makroekonomik sorunlar karşısında bireylerin şans oyunlarına yönelimi; yalnızca maddi kazanç beklentisiyle değil, aynı zamanda psikolojik tatmin, geçici umut ve sistem dışı refah arayışıyla da açıklanabilir. Bu durum, ekonomik kriz dönemlerinin sadece mali göstergeleri değil, aynı zamanda bireysel davranış biçimlerini ve toplumsal refah algısını da dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Buna karşın, Clark ve ark. (2004) tarafından ABD'de yürütülen çalışmada ise, piyango bileti satışları ile sefalet endeksi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Teksas, Missouri ve Louisiana eyaletlerini kapsayan analizde, özellikle Missouri örneğinde ekonomik göstergelerdeki bozulmanın artmasının piyango satışlarında azalışa yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, Missouri örneğinde, ekonomik kriz dönemlerinde bireylerin rasyonel tercih mekanizmalarının devreye girdiğini ve riskli harcamalardan kaçındıklarını göstermektedir. Bu durum, piyango gibi oyunlara olan talebin yalnızca umut arayışı üzerinden değil, aynı zamanda gelir düzeyi ve zorunlu ihtiyaç önceliği gibi değişkenler aracılığıyla da şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Literatürde, enflasyonun bireyler üzerindeki sosyoekonomik etkilerine ve belirsizlik dönemlerinde şans oyunlarına yönelme eğilimine ilişkin çeşitli bulgulara ulaşılmış olmakla birlikte, bu ilişkinin kamu maliyesine yansıyan vergisel boyutu çoğu zaman yüzeysel veya dolaylı biçimde ele alınmıştır. Ayrıca, mevcut çalışmaların büyük çoğunluğu geleneksel zaman serisi analiz yöntemlerine dayanmakta; bu yöntemler genellikle durağanlık varsayımı altında çalışmakta ve yapısal kırılmaların ya da ekonomik rejim değişimlerinin etkisini göz ardı etmektedir. Standart eşbütünleşme yaklaşımlarında kırılma tarihleri önceden belirlenmek zorunda olduğundan, dönemsel dalgalanmaların modellenmesinde ciddi sınırlılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum, krizlerin ani etkilerini veya davranışsal tepkilerdeki evrimsel dönüşümleri açıklamada yöntembilimsel olarak yetersiz kalmakta; sonuçların bağlamsal geçerliliğini zayıflatmaktadır. Ayrıca, bazı çalışmalarda nedensellik varsayımları yeterince tartışılmadan korelasyonlara dayalı yorumlar yapılmakta; bireylerin yönelimleri ile vergi hasılatı gibi kamu maliyesi değişkenleri arasındaki ilişkinin yönü ve süresi net biçimde ortaya konulamamaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışma enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki ilişkiyi, yapısal dönüşümleri önsel bilgiye ihtiyaç duymadan modele dâhil edebilen Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi ve Fourier Granger nedensellik testi ile analiz ederek hem yöntemsel hem de kuramsal düzeyde literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Böylece bireylerin ekonomik baskılar karşısındaki davranışsal tepkileri ile kamu maliyesi arasındaki dinamik ilişki daha gerçekçi bir çerçevede değerlendirilebilmekte; geleneksel analiz yaklaşımlarının ötesine geçilerek yeni bir bakış açısı geliştirilmektedir.

Veri Seti ve Yöntem

Literatürde, yüksek enflasyonun bireyler üzerinde yarattığı ekonomik baskının, onları alternatif ve kısa vadeli kazanç arayışlarına yönelttiği tartışılmakta, bu bağlamda mevcut çalışmada Türkiye'de enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişki ampirik olarak analiz edilmektedir. Söz konusu analiz kapsamında, iki temel gösterge kullanılmaktadır: TÜFE ve şans oyunları vergi gelirleri. TÜFE değişkenin çeyreklik frekanstaki verilerine Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2025) üzerinden, şans oyunları vergi gelirlerine ise Muhasebat Genel Müdürlüğü (2025) veri tabanından ulaşılmıştır. Çalışma dönemi, 2005 yılının

birinci çeyreğinden 2024 yılının dördüncü çeyreğine kadar uzanan ve 80 gözlemden oluşan zaman aralığını kapsamaktadır. Bu çerçevede, bireylerin enflasyonist baskılar altında şans oyunlarına yönelme eğilimlerinin mali yansımaları incelenmekte; enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığı analiz edilmektedir.

Analize başlamadan önce, kullanılan verilerin istatistiksel olarak anlamlı ve karşılaştırılabilir hâle getirilmesini sağlamak amacıyla çeşitli ön işlemler uygulanmıştır. İlk olarak, TÜİK (2025) veri tabanından mevsimsel etkilerden arındırılmış halde elde edilmiş olan TÜFE değişkeninin varyansını stabilize etmek ve olası doğrusal olmayan ilişkileri dengelemek amacıyla doğal logaritması alınmıştır. İkinci olarak ise nominal değer olarak elde edilmiş olan şans oyunları vergi gelirleri, GSYH'ye oranlanmış ve mevsimsel dalgalanmaların etkisini gidermek amacıyla Tramo/Seats yöntemi uygulanarak mevsimsellikten arındırılmıştır. Böylece her iki seri de analize hazır hale getirilmiş ve TÜFE serisi *ln_TUFE*, şans oyunları vergi gelirleri ise *SOV* şeklinde isimlendirilmiştir.

Tablo 1

Serilere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	ln_TUFE	***SOV***	
Ortalama	5,732	0,025	En Büyük
7,883	0,076	En Küçük	4,741
0,014	Standart Sapma	0,799	0,011
Çarpıklık	1,107	1,886	Basıklık
3,483	7,009	Jarque-Berra (JB)	17,112
101,001	Olasılık Değeri	0,001	0,001
Gözlem Sayısı	80	80	

Tablo 1'de analize konu olan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. *ln_TUFE* serisinin ortalama değeri 5,732 olup en düşük ve en yüksek değerler sırasıyla 4,741 ve 7,883'tür; standart sapmanın 0,799 olması, seride ölçüm birimi bağlamında görece yüksek bir oynaklığın varlığına işaret etmektedir. Buna ek olarak *SOV* değişkeni için ortalama 0,025, en düşük 0,014 ve en yüksek 0,076 değerleri elde edilmiş olup, 0,011'lik standart sapma bu serinin *ln_TUFE*'ye kıyasla daha sınırlı oynaklık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Dağılımın şekli incelendiğinde, her iki serinin çarpıklık katsayısının pozitif olması (*ln_TUFE*: 1,107; *SOV*: 1,886) dağılımların sağa çarpık olduğunu göstermektedir. Öte yandan basıklık katsayılarının 3'ün üzerinde kaydedilmesi (*ln_TUFE*: 3,483; *SOV*: 7,009), dağılımların sivriliğinin normal dağılımdan belirgin ölçüde farklılaştığını işaret etmektedir. Son olarak, *ln_TUFE* serisi için JB değeri yaklaşık 17; *SOV* serisi için ise yaklaşık 101 olarak hesaplanmış ve her iki değişkenin de normal dağılıma sahip olmadığı istatistiksel olarak anlamlı şekilde (olasılık değeri: 0,001) tespit edilmiştir.

Türkiye ekonomisi, özellikle 2000'li yıllardan itibaren küresel finansal kriz, kur atakları, pandemi süreci ve politika rejimi değişiklikleri gibi birçok yapısal kırılma süreciyle karşı karşıya kalmıştır. Bu yapısal değişimlerin zaman serisi analizlerine doğru şekilde yansıtılabilmesi, modelin güvenilirliğini ve geçerliliğini artıran önemli bir unsurdur. Bu doğrultuda, çalışmada yapısal kırılmaların zaman içinde oluşma biçimini önceden belirleme zorunluluğu doğurmaksızın bu etkileri modele entegre edebilmek amacıyla Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi ve Fourier Granger nedensellik testi yöntemleri tercih edilmiştir.

Fourier yaklaşımı, zaman serisi analizlerinde yapısal kırılmaların modellenmesinde sağladığı esneklik ile öne çıkmaktadır. Bu yöntem, kırılma sayısı ve tarihleri önceden bilinmese dahi güvenilir sonuçlar üretebilmekte; böylece geleneksel yöntemlerin gerektirdiği kırılma tarihlerini belirleme zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Düşük frekanslı sinüs ve kosinüs bileşenleri aracılığıyla hem ani hem de kademeli kırılmalar aynı model içerisinde temsil edilebilmektedir (Banerjee, Arčabić ve Lee, 2017: 114). Bu sayede, ekonomik

verilerde sıkça gözlemlenen yapısal dalgalanmalar daha gerçekçi biçimde analiz edilebilmekte; modelleme hem deterministik hem de stokastik bileşenleri kapsayacak şekilde genişletilebilmektedir. Bu avantajlar doğrultusunda, İlkay, Yılancı, Ulucak ve Jones (2021) tarafından geliştirilen Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi çalışmada yöntem olarak benimsenmiştir. İlgili testin temel denklem yapısı aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$\Delta y_{1t} = \beta_0 + \varphi_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \varphi_1 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \delta_1 y_{1,t-1} + \gamma' y_{2,t-1} + \alpha \Delta y_{2t} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Bu denklemde, y_{1t} bağımlı değişkeni, y_{2t} bağımsız değişkeni, Δ birinci farkı, φ_1 parametreleri Fourier (sinüs ve kosinüs) terimlerinin katsayılarını, δ_1 ve γ' uzun dönem ilişkisinin katsayılarını, α kısa dönem dinamiklerini temsil eden parametreyi ifade etmektedir. Burada yer alan k değeri, 0,1 ile 5 arasında değişebilen kesirli frekanslardan oluşmakta olup, bu esneklik sayesinde farklı yapısal değişim biçimleri modellenebilmektedir. Düşük frekanslı bileşenler daha yavaş gelişen trendleri yakalarken, daha yüksek frekanslar daha sık aralıklı dalgalanmalara duyarlıdır. Bu yapı sayesinde, ekonomik zaman serilerinde sıklıkla karşılaşılan karmaşık kırılma desenleri parametrik bir kırılma tanımı gerektirmeden başarıyla temsil edilebilmektedir.

Eşbütünleşme testine ek olarak, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi de incelenmiştir. Bu amaçla, Enders ve Jones (2016) tarafından geliştirilen Fourier Granger nedensellik testi kullanılmıştır. Bu test, yapısal kırılmaların sayısını, zamanlamasını ve işlevsel biçimini tahmin etmeyi kolaylaştırmak için Fourier yaklaşımının bir VAR modeline entegre edilmesiyle oluşturulmuştur. Fourier fonksiyonu ile genişletilen Granger nedensellik denklemleri aşağıda verilmiştir.

$$Y_t = \alpha_{01} + \sum_{i=1}^{p} \alpha_{1i} Y_{t-i} + \sum_{i=1}^{p} \beta_{1i} X_{t-i} + \phi_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \phi_2 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + u_{1t} \quad (2)$$

$$X_t = \alpha_{02} + \sum_{i=1}^{p} \alpha_{2i} Y_{t-i} + \sum_{i=1}^{p} \beta_{2i} X_{t-i} + \phi_2 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \phi_4 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + u_{2t} \quad (3)$$

Denklem 2 ve 3'te yer alan α_i ve β_i terimleri, tahmin edilen katsayıları; p ise gecikme uzunluğunu temsil etmektedir. Bu bağlamda, testin boş hipotezi, değişkenler arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin bulunmadığını; alternatif hipotez, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir nedensellik ilişkisinin var olduğunu ifade etmektedir.

Bulgular

Bu bölümde, çalışmada kullanılan ampirik yöntem doğrultusunda elde edilen analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Öncelikle değişkenlerin durağanlık özellikleri ADF birim kök testi ile incelenmiş, ardından seriler arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığı Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi aracılığıyla test edilmiştir. Fourier yaklaşımı, yapısal kırılmaları parametrik olmayan biçimde modelleyebilmesi sayesinde, analiz döneminde Türkiye ekonomisinde yaşanan dalgalanmaların etkilerini dikkate alan daha esnek ve gerçekçi bir analiz imkânı sunmuştur. Uzun dönem ilişkisinin varlığı tespit edildikten sonra, ilgili parametrelerin yönü ve istatistiksel anlamlılığı değerlendirilmiş; son olarak hata düzeltme modeline dayalı kısa dönem dinamikleri incelenmiştir. Daha sonra ise Fourier Granger nedensellik testi kullanılarak değişkenler arasındaki nedensellik ilişki araştırılmıştır. Bu sayede, enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki ilişki hem uzun vadeli istikrar düzleminde hem de kısa vadeli uyum süreçleri açısından çok boyutlu olarak ele alınmıştır.

Tablo 2
ADF Birim Kök Testi Bulguları

Seri	ADF Test İstatistiği	Kritik Değerler		
		%1	%5	%10
ln_TUFE	3,149	−3,517	−2,899	−2,587
Δ ln_TUFE	**-3,316****	−3,517	−2,899	−2,587
SOV	−2,118	−3,516	−2,899	−2,587
ΔSOV	**-8,504*****	−3,518	−2,900	−2,587

Not: **** ve ** sırasıyla %1 ve %5 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir.*

Tablo 2'de yer alan sonuçlara göre, her iki serinin düzey değerlerinde yapılan testlerde ADF istatistikleri (*ln_TUFE* için 3,149; *SOV* için −2,118) tüm anlamlılık düzeylerindeki kritik değerlerin üzerinde kalmıştır. Bu bulgular, serilerin düzeyde durağan olmadığını, yani birim kök içerdiğini göstermektedir. Buna karşılık, her iki serinin birinci farkları alındığında test istatistikleri sırasıyla −3,316 (*Δln_TUFE*) ve −8,504 (*ΔSOV*) olarak hesaplanmış ve bu değerler kritik değerlerin altına düşmüştür. Bu sonuçlar, farkı alınmış serilerin durağan olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, hem *ln_TUFE* hem de *SOV* serilerinin *I(1)* düzeyinde bütünleşik olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla, yapılacak tahminlerde Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 3
Kesirli Frekanslı Fourier ADL Eşbütünleşme Testi Bulguları

Bağımlı Değişken:	*SOV*	**Uygun Frekans:**	1,2
Bağımsız Değişken:	*ln_TUFE*	**Minimum AIC:**	−7,685

Test İstatistiği		Tablo Kritik Değerleri		
		%1	%5	%10
t_{ADL}^{F}	**-4,205****	−4,678	−4,020	−3,679

Not: ***, %5 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir. Tablo kritik değerleri İlkay ve ark. (2021)'dan elde edilmiştir.*

Tablo 3'te, *ln_TUFE* ile *SOV* arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığını incelemek amacıyla Kesirli Frekanslı Fourier ADL eşbütünleşme testi uygulanmıştır. Bu testte kurulan yokluk hipotezi, ilgili iki değişken arasında eşbütünleşme ilişkisinin bulunmadığını öne sürmektedir. Model, sabit terimini içerecek şekilde kurgulanmış olup, uygun gecikme uzunluğu Akaike Bilgi Kriteri (AIC) dikkate alınarak belirlenmiştir. Uygulanan test sonucunda elde edilen test istatistiği −4,205 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, %5 anlamlılık düzeyi için öngörülen −4,020 kritik değerinin altında yer almakta olup, söz konusu anlamlılık düzeyinde yokluk hipotezinin reddedilmesine imkân tanımaktadır. Bu bulgu, enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, bu iki değişkenin zaman içerisinde birlikte hareket etme eğiliminde olduğu ve aralarındaki ilişkinin kalıcı nitelik taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, enflasyondaki değişimlerin zamanla şans oyunları vergi gelirleri üzerinde belirleyici olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 4

Uzun Dönem Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken:	*SOV*			
Bağımsız Değişkenler	**Katsayı**	**Standart Hata**	**t-istatistiği**	**Olasılık Değeri**
ln_TUFE	**0,009*** **	0,001	6,517	0,001
C	**-0,030*** **	0,008	-3,573	0,001
Sin	**0,004*** **	0,002	2,901	0,005
Cos	**0,004** **	0,002	2,461	0,016

Not: **** ve ** sırasıyla %1 ve %5 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir.*

Tablo 4'te, *ln_TUFE* ile *SOV* arasındaki uzun dönemli ilişkiyi analiz etmek amacıyla tahmin edilen modelin katsayı sonuçları sunulmuştur. Bağımlı değişken olarak *SOV*, bağımsız değişken olarak ise *ln_TUFE* kullanılmış; modele sabit terimin yanı sıra Fourier dönüşümüne ilişkin sinüs ve kosinüs bileşenleri de dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, *ln_TUFE* değişkenine ait katsayı 0,009 olarak tahmin edilmiş ve bu katsayı %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu durum, enflasyonda meydana gelen artışların uzun dönemde şans oyunları vergi gelirleri üzerinde pozitif ve anlamlı bir etki yarattığını göstermektedir. Ayrıca, modele dâhil edilen sabit terim negatif ve %1 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum, şans oyunları vergi gelirlerinin yalnızca enflasyondan kaynaklanmadığını; aynı zamanda diğer yapısal faktörlerden bağımsız bir başlangıç düzeyine de sahip olduğunu göstermektedir. Fourier dönüşümüne ilişkin sinüs ve kosinüs bileşenlerinin sırasıyla %1 ve %5 düzeyinde anlamlı bulunması ise, seride zaman içerisinde yapısal kırılmaların ve dönemsel dalgalanmaların etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, elde edilen katsayı tahminleri, enflasyonun şans oyunları vergi gelirleri üzerinde uzun vadeli ve anlamlı bir belirleyicilik taşıdığını göstermektedir.

Tablo 5

Kısa Dönem Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken:	*ΔSOV*			
Bağımsız Değişkenler	**Katsayı**	**Standart Hata**	**t-istatistiği**	**Olasılık Değeri**
C	-0,001	0,001	-0,047	0,962
Δln_TUFE	0,010	0,014	0,671	0,504
ECT(-1)	**-0,432*** **	0,097	-4,434	0,001

Not: ****, %1 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir.*

Tablo 5'te, *ln_TUFE* ile *SOV* arasındaki kısa dönemli ilişkiyi analiz etmek amacıyla tahmin edilen modele ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu modelde bağımlı değişken olarak *ΔSOV* kullanılmış; açıklayıcı değişkenler olarak enflasyonun birinci farkı *Δln_TUFE*, sabit terim (*C*) ve hata düzeltme terimi (*ECT*) modele dâhil edilmiştir. Tahmin sonuçlarına göre, hata düzeltme teriminin katsayısı -0,432 olarak hesaplanmış ve bu katsayı %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Negatif ve anlamlı olan bu katsayı, sistemin uzun dönem dengesinden sapma göstermesi durumunda, söz konusu sapmaların yaklaşık %43'ünün bir sonraki dönemde düzeltildiğini ve yaklaşık 2,3 yıl (1 / 0,432) sonra ise kısa dönem sapmaların ortadan kalkacağı, yani tamamen düzelerek uzun dönem dengesine ulaşacağı ifade edilebilmektedir. Bu bulgu, değişkenler arasında uzun vadeli bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığını desteklemenin yanı sıra, bu ilişkinin kısa vadede de etkili bir uyum mekanizması aracılığıyla sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, elde edilen bulgular enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasında uzun dönemli bir ilişki bulunduğunu, bu ilişkinin kısa dönemde hata düzeltme dinamiği aracılığıyla sürdürüldüğünü ve sistemin uzun dönem dengesine istikrarlı biçimde yöneldiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6
Fourier Granger Nedensellik Testi Bulguları

Boş Hipotez	Test İstatistiği	Bootstrap Olasılık Değeri	Uygun Gecikme Uzunluğu	Uygun Frekans
ln_TUFE $\not\rightarrow$ *SOV*	**11,966****	0,011	2	1
SOV $\not\rightarrow$ *ln_TUFE*	**3,372**	0,179	2	1

Not: **, %5 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir.

Fourier Granger nedensellik testine ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmaktadır. Bootstrap simülasyon sayısının 10.000 olarak belirlendiği analizde, ilk olarak *ln_TUFE* değişkeninden *SOV* değişkenine doğru nedensellik ilişkisi test edilmiştir. Bu ilişkiye ait test istatistiği 11,966 ve bootstrap olasılık değeri ise 0,011 olarak hesaplanmıştır. Olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için, enflasyondan şans oyunları vergi gelirlerine doğru anlamlı bir nedensellik ilişkisinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak, *SOV* değişkeninden *ln_TUFE* değişkenine doğru olası bir nedensellik ilişkisi sınanmıştır. Bu yönde elde edilen test istatistiği 3,372 ve bootstrap olasılık değeri ise 0,179'dur. Bu durumda olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğundan, şans oyunları vergi gelirlerinden enflasyona doğru istatistiksel olarak anlamlı bir nedensellik ilişkisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Elde edilen bulgular, literatürde yer alan çeşitli ampirik çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Özcan ve Açıkalın (2015), Türkiye'de ekonomik durgunluk dönemlerinde şans oyunlarına yönelimin arttığını ve bu eğilimin enflasyon, işsizlik ve faiz gibi makroekonomik göstergelerle anlamlı ilişkiler sergilediğini ortaya koymuştur. Mevcut çalışma da enflasyonun, bireylerin davranışlarını dönüştürerek şans oyunları vergisi üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etki yarattığını göstermektedir. Bu durum, ekonomik baskıların bireyleri kısa vadeli ve riskli gelir stratejilerine yönelttiğini göstermekte ve mali yansımalarının göz ardı edilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Bonaparte ve ark. (2024), yüksek enflasyonun yatırımcıların risk algısını artırarak piyango benzeri yatırımlara talebi yükselttiğini tespit etmiştir. Finansal piyasalar perspektifinden ele alınan bu çalışma da irrasyonel davranış örüntülerine dikkat çekerek mevcut bulgularla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Akinkunmi (2017) Nijerya örneğinde, enflasyonun uzun vadede piyango gelirleri üzerinde belirleyici olduğunu göstermiştir. Işığıçok (2003), bireylerin şans oyunlarına yöneliminde gelir adaletsizliği algısı ve yaşam koşullarını dönüştürme isteğinin etkili olduğunu ortaya koyarken, mevcut çalışmada da yüksek enflasyon dönemlerinde benzer yönelimlerin mali sonuçları vurgulanmıştır. Sağır ve Çabuk (2010) ise ekonomik krizlerin bireylerde kısa yoldan zengin olma arzusunu tetiklediğini ve şans oyunlarına ilgiyi artırdığını göstermiştir. Bu bağlamda, enflasyon ile şans oyunları vergisi arasındaki ilişki, literatürdeki psikolojik ve davranışsal temelli açıklamalarla da uyumludur. Belucio ve ark. (2019), ABD'de sefalet endeksi ve benzeri göstergelerin kumar harcamaları üzerindeki etkilerini analiz etmiş; kötüleşen ekonomik koşulların bireyleri irrasyonel harcamalara yönlendirdiğini bulgulamıştır. Türkiye bağlamında da benzer bir eğilim gözlemlenmiş, enflasyonun kamu gelirleri üzerinde dolaylı etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Buna karşılık, Clark ve ark. (2004), bazı ABD eyaletlerinde ekonomik kötüleşmenin piyango satışlarını azalttığını saptamıştır. Bu durum, ekonomik krizlerin birey davranışları üzerindeki etkilerinin sosyoekonomik bağlama göre farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak, çalışmanın bulguları hem Türkiye örneği hem de uluslararası literatürle büyük ölçüde tutarlıdır. Bununla birlikte, metodolojik açıdan önemli bir ayrım söz konusudur. Literatürde çoğunlukla geleneksel zaman serisi analizleri kullanılırken, bu çalışmada yapısal kırılmaları dikkate alan Fourier yaklaşımı tercih edilmiş ve enflasyonun davranışsal etkileri kamu maliyesi aracılığıyla daha gerçekçi biçimde modellenmiştir.

Sonuç

Enflasyonun yalnızca makroekonomik dengeleri değil, bireylerin ekonomik davranışlarını da dönüştürdüğü yönündeki bulgular, literatürde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle ekonomik belirsizlik ve istikrarsızlık dönemlerinde bireylerin kısa vadeli kazanç arayışlarına yönelme eğilimleri, alternatif finansal davranış biçimlerini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, şans oyunları hem ekonomik hem de psikolojik bir çıkış stratejisi olarak öne çıkmakta; bu yönelim, kamu maliyesi açısından da ölçülebilir etkiler yaratmaktadır. Bu çalışmanın odak noktası, Türkiye ekonomisinde enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişkiyi yapısal dalgalanmaları dikkate alan bir yöntemle analiz etmek ve bireysel davranış kalıplarının kamu gelirleri üzerindeki etkisini ampirik olarak ortaya koymaktır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, enflasyonist baskıların bireylerin ekonomik davranışlarını yalnızca tüketim ve tasarruf düzeyinde değil, aynı zamanda risk alma ve alternatif kazanç yollarına yönelme eğilimleri üzerinden de etkilediğini göstermektedir. Enflasyon ile şans oyunları vergi gelirleri arasındaki uzun dönemli pozitif ilişki, ekonomik istikrarsızlık koşullarında bireylerin sistem dışı gelir stratejilerine yönelme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, bireysel karar alma süreçlerinin sadece rasyonel beklentilere değil, aynı zamanda ekonomik belirsizlikler karşısında şekillenen psikolojik ve toplumsal faktörlere de bağlı olduğunu göstermektedir. Kurulan ekonometrik modelde yapısal dalgalanmaların istatistiksel olarak anlamlı bulunması, Türkiye ekonomisinde yaşanan krizler, politika değişiklikleri ve makroekonomik dalgalanmaların bireylerin davranış kalıplarını doğrudan etkileyebildiğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, ekonomik göstergelerin bireylerin beklenti sistemleriyle nasıl bütünleştiğini ve bunun kamu maliyesine dolaylı yansımalarını görünür kılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, şans oyunlarına yönelimin salt bireysel tercihlere indirgenemeyeceği; bu yönelimin arkasında yatan ekonomik yapıların da dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Sonuçlar, enflasyonun yalnızca fiyatlar genel düzeyinde değil, aynı zamanda sosyal davranışlarda da bozulmaya yol açabilecek çok katmanlı etkiler doğurduğunu göstermekte; böylece ekonomik karar alma süreçlerinin analizinde davranışsal dinamiklerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, elde edilen bulguların yorumlanmasında bazı sınırlılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Özellikle şans oyunları vergi gelirlerindeki artışın, yalnızca bireylerin enflasyonist baskılar karşısında şans oyunlarına yönelme davranışından kaynaklandığına dair tek yönlü bir varsayım, olası diğer belirleyici faktörleri göz ardı etme riski taşımaktadır. Zira enflasyonun fiyat seviyelerini artırması, vergi matrahlarının nominal olarak genişlemesine neden olmakta; bu durum da bireysel davranışsal eğilimlerden bağımsız olarak, kamu gelirlerinde mekanik bir artış yaratabilmektedir. Ayrıca analiz döneminde şans oyunları vergisine ilişkin oranlarda gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile oyunlara erişimi kolaylaştıran dijitalleşme süreçleri, vergi hasılatı üzerinde bağımsız etkiler doğurabilecek diğer önemli etkenlerdir. Dolayısıyla, söz konusu bulguların değerlendirilmesinde bu tür yapısal ve teknik faktörlerin etkileriyle davranışsal yönelimlerin eş zamanlı biçimde düşünülmesi; elde edilen ilişkinin çok boyutlu doğasının daha sağlıklı biçimde kavranmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın teorik katkısı, enflasyonun bireylerin ekonomik davranışları üzerindeki etkisini kamu maliyesi perspektifiyle bütünleştiren özgün bir yaklaşım sunmasında yatmaktadır. Literatürde çoğunlukla bireysel tercihler ya da gelir düzeyi ekseninde ele alınan şans oyunlarına yönelme davranışı, bu çalışmada vergi gelirleri üzerinden ölçülebilir hâle getirilmiş; böylece bireysel eğilimlerle makroekonomik değişkenler arasındaki bağlantı ampirik düzeyde ortaya konulmuştur. Ayrıca geleneksel zaman serisi analizlerinde sıkça ihmal edilen yapısal değişimlerin, Fourier yaklaşımı aracılığıyla modelleme sürecine entegre edilmesi, yöntemsel düzeyde literatüre anlamlı bir yenilik getirmektedir.

Uygulamalı düzeyde ise çalışma, kamu maliyesiyle ilgilenen politika yapıcılar açısından dikkat çekici çıkarımlar sunmaktadır. Bulgular, ekonomik belirsizlik dönemlerinde bireylerin riskli ve kısa vadeli kazanç yollarına yönelme eğilimiyle birlikte, şans oyunları vergisi gibi dolaylı vergilerde artış yaşanabileceğini göstermektedir. Bu durum, vergi politikalarının yalnızca mali hedeflerle değil, toplumsal davranış kalıplarını gözeten sosyal politikalarla da desteklenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu yönüyle çalışma, davranışsal ekonomi ile kamu maliyesi disiplinleri arasında bir kesişim noktası oluşturarak her iki alana da katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Enflasyonist baskılar, kamu maliyesi açısından şans oyunları gibi dolaylı vergi gelirlerinde artışa neden olsa da sosyal refah ve gelir dağılımı açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir olgudur. Bu bağlamda, politika yapıcılar için bazı somut öneriler geliştirilmiştir. İlk olarak, enflasyonla mücadeleye yönelik politikaların yalnızca fiyat istikrarını hedefleyen dar bir çerçevede değil, aynı zamanda bireylerin ekonomik güvencesizlik hissine karşı koruyucu sosyal mekanizmalarla desteklenmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Özellikle enflasyondan orantısız biçimde etkilenen düşük gelir grupları için hedefe yönelik gelir transferleri, gıda ve enerji desteği, kira yardımları, asgari ücretin alım gücüne göre düzenlenmesi ve bölgesel istihdam programları gibi araçlarla bireylerin sisteme duyduğu güvenin artırılması mümkündür. Bu önlemler, bireylerin şans oyunları gibi yüksek risk içeren ve irrasyonel yatırım niteliği taşıyan alanlara yönelme eğilimlerini zayıflatabilir. Aynı zamanda, sosyal yardım sisteminin şartlı nakit transferleriyle desteklenmesi (örneğin; çocukları okula devam eden veya sağlık kontrolüne götüren ailelere doğrudan ödeme yapılması), şans oyunlarının çıkış yolu olarak görülmesinin önüne geçebilir. İkinci olarak, şans oyunları sektörünün düzenlenmesi yalnızca mali getiriler açısından değil, toplumsal refah ve kamu sağlığı perspektifinden de ele alınmalıdır. Şans oyunları vergi gelirleri, kısa vadede bütçeye katkı sağlasa da uzun vadede bireysel borçlanma, bağımlılık, aile içi sorunlar ve sosyal dışlanma gibi maliyetlerle kamuya dolaylı yükler getirmektedir. Bu nedenle, şans oyunlarının reklam politikaları, erişim sınırları ve dijital platformlardaki yaygınlığı denetim altına alınmalıdır. Özellikle dijital ortamda 7/24 erişime açık bahis ve oyun sitelerinin, özellikle gençler ve kırılgan gruplar üzerinde bağımlılık riskini artırabilmektedir. Bu kapsamda, yaş sınırlarının daha etkin biçimde uygulanması, oyun süresi ve harcama limitlerinin tanımlanması, oyuncu profili verilerinin anonim şekilde kamu otoritesiyle paylaşılması ve bağımlılıkla mücadele merkezlerine (Yeşilay, Sağlık Bakanlığı Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu gibi) finansman sağlamak üzere özel bir pay ayrılması gibi düzenlemeler hayata geçirilebilir. Üçüncü olarak, yasa dışı şans oyunlarıyla mücadele hem mali disiplin hem de sosyal adalet açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu faaliyetler yalnızca bireyleri ekonomik açıdan zarara uğratmakla kalmamakta, aynı zamanda devleti vergi kaybı, regülasyon zayıflığı ve kayıt dışı ekonomiyle mücadelede zafiyet gibi sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Mevcut erişim engellemeleri ve ödeme sistemleri kısıtlamaları çoğu zaman teknik yollarla aşılabildiğinden, yurt dışı merkezli platformlara karşı uluslararası iş birlikleri ve uluslararası lisans denetimleri artırılmalı; kripto para ve alternatif ödeme yöntemleri ile yapılan transferler etkin şekilde izlenmelidir. Ayrıca, yasal platformların daha cazip hale getirilmesi amacıyla şeffaflık, güvenlik ve bağımlılık karşıtı tedbirlerle desteklenmiş bir sosyal sorumluluk çerçevesi oluşturulmalı; yasa dışı platformlara kayan kullanıcı talebi azaltılmalıdır. Son olarak, bireylerin ekonomik beklenti ve yönelimlerini rasyonelleştirecek finansal okuryazarlık programlarının geliştirilmesi, davranışsal ekonomi tabanlı politikaların etkisini artırabilir. Özellikle belirsizlik dönemlerinde bireylerin spekülatif tercihlerden uzak durmasını sağlayacak bilgi temelli yaklaşımlar hem bireysel refahı hem de makroekonomik dengeyi güçlendirebilir.

Hakem Değerlendirmesi Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri / Author Details
Mehmet Öksüz
[1] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Çanakkale, Türkiye
0000-0002-3298-0280 moksuz@comu.edu.tr

Kaynakça | References

Abdullayeva, R., & Zeynallı, E. (2025). Assessment of the impact of inflation on the social welfare in the Republic of Azerbaijan. *Journal of Health and Social Welfare Research*, 7(1), 96-112. https://doi.org/10.55050/sarad.1593428

Abel, S. (2016). Social challenges of hyperinflation: A case of health and education in Zimbabwe, 2000–08. G. Kararach & R. O. Otieno (Eds.), In *Economic management in a hyperinflationary environment: The political economy of Zimbabwe, 1980–2008* (pp. 441-464). Oxford: Oxford Academic. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747505.003.0018

Ahmad, N.R. (2024). Exploring the impact of inflation on Pakistani society: Challenges, causes, and long-term consequences for economic stability and social well-being. *Advance Journal of Econometrics and Finance,* 2(4), 18-26.

Akee, R.K., Spilde, K.A., & Taylor, J.B. (2015). The Indian gaming regulatory act and its effects on American Indian economic development. *The Journal of Economic Perspectives*, 29(3), 185–208. https://doi.org/10.1257/jep.29.3.185

Akinkunmi, M.A. (2017). Drivers of lottery revenue: Empirical evidence from Lagos State. International Journal of Social Science and Economic Research, 2(1), 2033-2062.

Anafo, S.A., & Naatu, V.A.K.F. (2014). The impact of inflation on the standard of living: A case study of Navrongo in the upper east region of Ghana. *Methodology,* 6(29), 106-115.

Banerjee, P., Arčabić, L., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smooth breaks with new evidence from crude oil market. *Economic Modelling*, 67, 114-124. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2016.11.004

Béland, D., Cantillon, B., Greve, B., Hick, R., & Moreira, A. (2024). Understanding the inflation and social policy nexus. *Social Policy and Society*, 23(1), 149-162. https://doi.org/10.1017/S1474746423000349

Belucio, M., Fuinhas, J.A., Antunes, J., Sá, V., & Mota, J. (2019). The impact of wealth and poverty on gambling expenditure in the United States. *Revista de Estudos Sociais*, 21(42), 174-195. https://doi.org/10.19093/res8171

Bhaskar, A., Ahmed, A.U., & Shariff, A. (2010). *Causes and consequences of the recent food price inflation and the role of social protection in mitigating the impact: A literature review.* Report prepared for the Asian Development Bank. Washington, DC: International Food Policy Research Institute.

Bonaparte, Y., Korniotis, G.M., Kumar, A., & Murren Vosse, M. (2024). The Inflation Gamble, SSRN Working Paper, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5039068.

Brabete, V., & Goagără, D. (2022). Analysis of the social impact of inflation in terms of the quality of accounting information. *Revista Universitară de Sociologie*, 18(3), 232-242.

Brenner, R., & Brown, A. (2008). Gambling as banking: Poker, junk bonds, and central banks. R. Brenner, G.A. Brenner, & A. Brown (Eds.), in *A world of chance: Betting on religion, games, Wall Street* (pp. 90-123). Cambridge: Cambridge University Press. http://www.cambridge.org/9780521884662

Budd, E.C., & Seiders, D.F. (1971). The impact of inflation on the distribution of income and wealth. *The American Economic Review*, 61(2), 128–138. http://www.jstor.org/stable/1816985

Buheji, M. (2022). Impact of post-pandemic inflation on global poverty: A holistic perspective. *International Journal of Management*, 13(5), 2022. https://doi.org/10.17605/OSF.IO/KT2JA

Cafrı Açcı, R., & Çuhadar, P. (2021). Unemployment or inflation? What does the misery index say about the causes of crime?. *METU Studies in Development*, 48(December), 185-200.

Caisl, J., Hermida, L., Levy, H., & Menyhért, B. (2023). *The uneven impact of high inflation* (OECD Working Papers on Well-being and Inequalities No. 18). https://doi.org/10.1787/4ca48f7c-en

Clark, R.K., Green Jr, K., & Robertson, P.J. (2004). Lottery ticket sales: An empirical analysis of the misery index as a predictor of sales. *Academic Forum*, 22(5).

Dadayan, L., & Ward, R.B. (2009). *For the first time, a smaller jackpot: Trends in state revenues from gambling.* Albany: The Nelson A. Rockefeller Institute of Government.

Davis, A.K., Bonar, E.E., Goldstick, J.E., Walton, M. A., Winters, J., & Chermack, S. T. (2017). Binge-drinking and non-partner aggression are associated with gambling among Veterans with recent substance use in VA outpatient treatment. *Addictive Behaviors*, 74, 27–32. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2017.05.022

Enders, W., & Jones, P. (2016). Grain prices, oil prices, and multiple smooth breaks in a VAR. *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics*, 20(4), 399-419. https://doi.org/10.1515/snde-2014-0101

Ghosh, J. (2023). The social consequences of inflation in developing countries. *The Economic and Labour Relations Review*, 34(2), 203-211. https://doi.org/10.1017/elr.2023.11

Günay, H.F. (2024). Taxation as a policy instrument for social and economic effects of gambling. *Journal of Gambling Issues*, 53, 123-142. https://doi.org/10.4309/MKME8615

Harcourt, G.C. (2001). The social consequences of inflation. G.C. Harcourt (Ed.), In *Selected essays on economic policy* (pp. 123-135). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230510562_13

Hirsch, D., Plunkett, J., & Beckhelling, J. (2011). *Priced out: The new inflation and its impact on living standards*. Loughborough University. https://hdl.handle.net/2134/16987

Hollister, R.G., & Palmer, J.L. (1969). *The impact of inflation on the poor* (Discussion Paper No. 40–69). Madison: Institute for Research on Poverty.

Horváth, C., & Paap, R. (2012). The effect of recessions on gambling expenditures. *Journal of Gambling Studies*, 28(4), 703–717. https://doi.org/10.1007/s10899-011-9282-9

Islam, M.S. (2022). Impact of socioeconomic development on inflation in South Asia: Evidence from panel cointegration analysis. *Applied Economic Analysis*, 30(88), 38-51. http://dx.doi.org/10.1108/AEA-07-2020-0088

Işığıçok, E. (2003). Şans oyunlarına ilişkin bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22(1), 191-211.

İlkay, S. C., Yılancı, V., Ulucak, R., & Jones, K. (2021). Technology spillovers and sustainable environment: Evidence from time-series analyses with Fourier extension. *Journal of Environmental Management,* 294, 113033. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.113033

İSMMMO (2009). *2009 yılı oda faaliyet raporu, toplumsal raporlar - Umudumuz piyango*. https://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/GenelKurulKitaplari/2009/9%20toplumsal/23%20umutta%20kriz%20yok.pdf

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291. https://doi.org/10.2307/1914185

Khan, N. (2024). Impact analysis of inflation on social & psychological aspects in Nepal. *Patan Prospective Journal*, 4(1), 61-68. https://doi.org/10.3126/ppj.v4i01.70198

Koca, M. (2020). Şans (talih) oyunları, hukuk sistemlerinin konuya yaklaşımı, ortaya çıkan sorunlar, bu sorunların çözümüne yönelik hukuki çareler ve Türkiye'nin şans oyunları politikası. İ. Özgenç, C. Şahin, & F. Turhan (Eds.), içinde *5. Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler* (Vol. 2, pp. 1563-1625). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Menyhért, B. (2023). Inflation and its diverse social consequences across the euro area. *Quarterly Report on the Euro Area*, 22(1), 7-16.

Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (2024). *2023 faaliyet raporu*. https://www.mpi.gov.tr/files/faaliyet_2023.pdf

Muhasebat Genel Müdürlüğü (2025). *Merkezi yönetim bütçe istatistikleri*. https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri

Muth, J.F. (1961). Rational expectations and the theory of price movements. *Econometrica*, 29(3), 315–335. https://doi.org/10.2307/1909635

Naz, A., Chaudhry, H.U.R., Hussain, M., Khan, W., & Daraz, U. (2011). Inflation: The social monster socio-economic and psychological impacts of inflation and price hike on poor families of district Malakand, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *International Journal of Business and Social Science,* 2(14), 285-295. https://ssrn.com/abstract=2082991

Nichols, M.W., & Tosun, M.S. (2017). The impact of legalized casino gambling on crime. *Regional Science and Urban Economics*, 66, 1–15. https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2017.05.005

Öner, E. (2023). *Türk vergi sistemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özcan, S.E., & Açıkalın, S. (2015). Relationship between misery index and lottery games: The case of Turkey. *International Journal of Humanities and Social Science*, 5(7), 159-164.

Özkurt, İ.C. (2020). Türkiye'de enflasyonist süreç ve enflasyon hedeflemesi politikası. S. Durmuş (Ed.), içinde *Türkiye ekonomisinde makroekonomik sorunlar* (pp. 105-168). Bursa: Ekin Kitabevi.

Sağır, A., & Çabuk, S. (2010). Şans oyunlarının toplumun beklentileri üzerine etkisi: "Sakarya örneği". *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 12(1), 143-166. https://hdl.handle.net/20.500.12619/102336

Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. *The Quarterly Journal of Economics,* 69(1), 99–118. https://doi.org/10.2307/1884852

Stantcheva, S. (2024). *Why do we dislike inflation?* (NBER Working Paper No. 32300). http://www.nber.org/papers/w32300

Torda, T.S. (1972). The impact of inflation on the elderly. *Federal Reserve Bank of Cleveland Monthly Review*, October-November, 3-19.

Toy, C., & Yücesan, M. (2021). Kalkınmacı merkez bankacılığı. *Lâpseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi,* 2(4), 56-66.

Türkiye İstatistik Kurumu (2025). *Mevsim etkisinden arındırılmış TÜFE göstergeleri (2003=100).* https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106

Zenker, J., Wagener, A., & Vollmer, S. (2018). Better knowledge need not affect behavior: A randomized evaluation of the demand for lottery tickets in rural Thailand. *The World Bank Economic Review,* 32(3), 570-583. https://doi.org/10.1093/wber/lhw060

Zijlstra, J. (1975). Inflation and its impact on society. *De Economist*, 123(4), 495-506.

7347 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı. 07.07.2023 tarih ve 32241 sayılı Resmî Gazete.